

MTÜ Eesti Fotopärand

arengukava 2018–2022

(1. versioon)

Kinnitatud ühingu erakorralisel üldkoosolekul 21. detsembril 2017

Missioon

MTÜ Eesti Fotopärand eesmärk on väärtustada ning levitada fotopärandialaseid teadmisi ning uurida, süstematiseerida ja tutvustada Eesti fotograafilist pärandit.

Missiooni elluviimiseks edendab ühing koostööd fotograafilise pärandiga tegelevate inimeste ja institutsioonide vahel nii Eesti-siseselt kui ka rahvusvaheliselt, avaldab ja täiendab (veebi)teavikuid, loob ja arendab valdkondlikke digirakendusi ning võimaldab enesetäiendamist ja kogemuste vahetamist, korraldades koolitusi ning osaledes valdkondlike juhiste koostamises ja eesti keelde tõlkimises.

Visioon

MTÜ Eesti Fotopärand on fotograafilise pärandi kompetentsikeskus, mis koondab võrgustikuna valdkonna spetsialiste, kes soovivad olla kursis valdkonna arengutega ning panustada Eesti fotopärandi tutvustamise ja säilitamise. EFP on rahvusvaheliselt arvestatav partner valdkondlikes koostööprojektides, fotopärandi innovaatiliste digilahenduste arendaja.

MTÜ Eesti Fotopärand uurib Eesti fotopärandit (nii mäluasutuste kui ka eraomanduses olevate) fotokogude üleselt ning teeb tihedat rahvusvahelist koostööd, et vahendada Eestisse parimat fotopärandispetsiifilist teavet ja liituda rahvusvaheliste valdkondlike algatustega.

Ühingu valdkonnaülesed kontaktid (sh fotokunstnike, kollektsionääride, IT-spetsialistide, vikipedistide jt) aitavad väljuda kitsast mäluasutustepõhisest erialaringkonnast ja tõstatada laiem arutelu fotopärandi säilitamise, tutvustamise ja taaskasutamise üle.

EFP loob ja arendab koostöös Eesti ja rahvusvaheliste partneritega digitaalseid lahendusi fotopärandi ja ka laiemalt audiovisuaalpärandi tarvis, mida on võimalik pakkuda klientidele ka teenusena. EFP digilahendused on tuntud nii Eesti-siseselt kui ka rahvusvaheliselt.

Ühing tegutseb professionaalse organisatsioonina, mis loob valdkonnas positiivseid muutusi – teadlikkuse kasvu ja parima oskusteabe levikut. Ühingu aktiivsed liikmed panustavad nii organisatsiooni kui valdkonna arengusse. Oleme tunnustatud partner nii mäluasutustele kui ka erakogujatele.

Hetkeolukord

Ühingu kirjeldus

Mittetulundusühing Eesti Fotopärand (EFP) asutati 2010. aastal eesmärgiga väärtustada Eesti fotograafilist pärandit ja koondada nii valdkonnas aktiivselt tegutsevaid mäluasutuste erialaspetsialiste kui teisi huvilisi. EFP liikmed on eeskätt muuseumide ja arhiivide töötajad, aga ka fotograafia, muinsuskaitse jt erialade esindajad, kes tegelevad Eesti fotoajaloo tutvustamise ning fotopärandi säilitamisega. 2017. aastal kuulub ühingusse 22 liiget.

Ühingu tegevust korraldab 3-liikmeline juhatuse ametiajaga kaks aastat, juhatuse liikmeks on olnud 5 ühingu liiget, neist 4 rohkem kui ühe ametiaja. Ühingu juhatuse liikme töö ei ole tasustatud. Juhatuse liikmed on saanud töötasu võlaõiguslike lepingute alusel üksnes konkreetsete projektide eelarvest projektijuhi vm projektiga seotud töö eest.

EFP suurimateks ettevõtmiseks on kujunenud ajaloolise pildimaterjali ühisloome ehk rahvahanke korras infoga täiendamise platvorm Ajapaik.ee ja Eesti fotograafide elulooline andmebaas (EFEA). EFP haldab ka kodulehte fotopärand.org.ee, millest on saanud oma valdkonna kõige põhjalikum eestikeelne allikas. Lisaks sellele on Eesti fotopärandit puudutavateks infokanaliteks EFP hallatav meililist "Eesti fotopärand", samanimeline Facebooki-grupp ning Vimeo konto.

EFP rahastamine on seni olnud valdavalt projektipõhine Eesti siseriiklikest avalikest toetustest. Toetust on taotletud kõikide oma tegevuste elluviimiseks – pea 8 tegutsemisaasta jooksul on ühing esitanud Eesti-siseseid rahataotlusi kokku summas ligi 410 000 eurot ning saanud toetust summas 95 446 eurot, neist Ajapaigaga seotud taotlused vastavalt 360 000 eurot (kokku küsitud) ja 72 200 eurot (kokku saadud). Raha on taotletud enim Eesti Kultuurkapitali rahvakultuuri sihtkapitalilt ning Kultuuriministeeriumi taotlusvoorst "Digitaalne kultuuripärand". Lisaks on taotlusi esitatud ka kultuurkapitali audiovisuaalse kunsti ning kujutava ja rakenduskunsti sihtkapitalidele, kultuuriministeeriumi "Muuseumide arendamise" taotlusvooru, Hasartmängumaksu Nõukogule, haridus- ja teadusministeeriumile, Keskkonnainvesteeringute Keskusele, Kodanikuühiskonna Sihtkapitalile, Tallinna LV kultuuriväärtuste ametile, Nordenile, Balti Audiovisuaalsete Arhiivide Kollegiumile.

2017. aastal osales EFP 6-liikmelise konsortsiumi liikmena europrojektitaotluses Horisont2020 programmist (H2020-SC6-CULT-COOP-2017). Projekti "TAPAS (Time and Place Annotation Services)" eesmärgiks oli arendada ja treenida pildianalüüsialgoritme, mis suudaksid piltidele välja pakkuda esialgse asukoha ja dateeringu ning milles oleks kasutatud Ajapaigas kasutajate kogutud andmeid ning Ajapaiga platvormi ennast algoritmiliste andmete valideerimiseks, projekti juhtpartneriks oli Joanneum Research Institute Austriast, teised partnerid olid Belgiast, Itaaliast ja Bulgaariast. Edukalt läbiti kaheetapilise taotlusvooru esimene etapp, ent kahjuks saadi 2017. a detsembri algul teises etapis negatiivne vastus. Samas andis rahvusvahelise rahataotluse koostamise protsessis osalemine väga väärtusliku kogemuse ning kuuest neli projektipartnerit on alustanud läbirääkimisi, et esitada 2018. a märtsis uus ühine europrojekt.

Väiksemal määral ka varem, aga põhiselt 2016. ja 2017. aastal on toetusena taotletud rahastusele lisandunud ka annetused ja omatulu, ennekõike Ajapaiga platvormi ülesseadmisest Norra Muinsuskaitseametile, aga ka koolituste osavõtumaksudest. Ühingu liikmetele kehtib väike liikmemaks.

Ühingu peamised tugevused

EFP peamine tugevus on algatatud projektide mõju. Et ühingu suurimad algatused on veebipõhised Ajapaik ja fotograafide elulooline andmebaas, on nende kasutatavus väga hästi mõõdetav.

Ajapaika on viimasel kahel aastal külastanud stabiilselt igakuiselt 8–10 tuhat külastajat, kes on teinud 12–15 tuhat sessiooni, nii 2016. kui ka 2017. aastal ulatub Ajapaigas vaadatud lehekülgede ehk ajalooliste fotode arv üle miljoni. Ajapaiga kasutatavus ületab muuseumide portaali Muis.ee kasutatavust. Seega on Ajapaik juba kujunenud üheks olulisemaks digitaalse kultuuripärandi platvormiks Eestis, mida 2017. aastal tunnustati Europa Nostra kultuuripärandiauhinna žürii äramärgimisega pärandi populariseerimise ja teadvustamise kategoorias ning Eesti Muinsuskaitseameti aastapreemiaga pärandi tutvustaja kategoorias. Ajapaigas kogunenud info pakub üha suuremat rahvusvahelist huvi, mille kinnituseks on ka Horisont2020 projektipartneriks kutsumine. 2016. aastal Norra Muinsuskaitseameti hanke võitmine osutab ka Ajapaiga kui ühisloomeplatvormi rahvusvahelisele potentsiaalile ja võimalusele pakkuda Ajapaika teenusena. EFP suureks eeliseks oma digilahenduste arendamisel on sõltumatus ning paindlikkus.

Ka Eesti Fotograafide Elulooline Andmebaas, mille ühing kolis 2017. aastal skandinaavia platvormile Kulturnav, on ennast kinnistamas autoriteetse allikana, mida oma töös kasutavad nii mäluasutuste töötajad kui ka erakolleksionäärid, koduloouurijad jt.

EFP tugevus ühinguna seisneb tema liikmeskonna mitmekesisuses. Oma liikmete kaudu on ühing esindatud väga erineva suuruse ja suunitlusega mäluasutustes üle Eesti. Ühingu liikmeskond on noor ja mitmekülgse akadeemilise taustaga, kandes endas energiat ja soovi panustada valdkonna arengusse.

Väga kaalukad on ühingu liikmete isiklikud kontaktid valdkonna tippspetsialistidega maailmas, mis on võimaldanud korraldada Eestis kõrgetasemelisi koolitusi (2017: Martin Jürgens, 2016: Sandra Petrillo), millest on Eesti spetsialistide kõrval võtnud osa ka erialainimesed meie naaberriikidest Soomest ja Lätist.

Ühingu suurimad väljakutsed

Ühingu suurimateks väljakutseteks on tegevuse järjepidevus, ühingu töö ja projektide kommunikeerimine nii liikmetele, laiemale erialaringkonnale kui ka üldsusele ning rahastus. Kõik need kolm on omavahel tihedalt seotud. Kultuurivaldkonna rahastus on valdavalt üksnes projektipõhine ning tegevustoetuse taotlemise võimalused on väga piiratud. Kui üksikuid sündmusi (nt koolitusi, tõlkeid, teavikute koostamist) on võimalik üsna edukalt projektipõhiselt läbi viia, siis ühingu üldise juhtimise või ka nt digitaalsete rakenduste järjepideva arendamise teevad vaid projektipõhised rahastusvõimalused väga keeruliseks, seda on EFP väga ilmekalt kogunud Ajapaiga platvormi arendamisega seoses. Digirakendused nõuavad olemuslikult pidevat arendustööd ainuüksi selleks, et töökorras ja kasutatavatena püsida, need ei sobi klassikalise alguse ja lõpuga projekti määratluse alla.

Ühingu tegevuses on selgelt domineerinud mõned suuremad projektid (Ajapaik, EFEA) ning vähem on toimunud ühingu liikmetele suunatud tegevust (keskmiselt 1 koolitus aastas), seetõttu ei ole ühingu kui kogukonna tunnetus väga tugev ning liikmetevaheline infovahetus ei ole väga aktiivne. Seega vajab oluliselt tööd ühingu liikmete ühistunnetuse ja ühingu rolli ja tuntuse kasvatamine, aga need on tööülesanded, mis vajavad koordinaatorit, kes tegeleks pidevalt liikmetevahelise suhtluse ja infovahetuse korraldamisega, uute sihtgruppideni (nt kolleksionäärid) jõudmisega.

Fotopärandi olukord laiemalt

Detsembris 2017 on kultuuriministeriumis valmimas mitu aastat koostatud riiklik tegevuskava “Kultuuripärandi digiteerimine 2018–2023”, mille eesmärk on kirjeldada ära struktuurivahendite toel läbi viidavate massdigiteerimisprojektide eesmärgid eri pärandi liikide kaupa, üheks eristatud kultuuripärandi liigiks on ka fotopärand, mida plaanitakse järgnevatel aastatel suurel määral digiteerida ja digitaalselt kättesaadavaks teha.

Ajaloolised fotod on juba praegu internetis ja eriti sotsiaalmeedias väga populaarne teema. Levivate avalike mäluasutuste kogudest pärinevate piltide kõrval avaldavad pildimaterjali ka eraisikud, aktiivselt kollektioneeritakse ja kaubeldakse veebipõhiselt vanade fotodega (postkaartidega), seega on üha rohkem ajalooliste fotode digikujutisi kättesaadavad ning ringlevad aktiivselt edasi. Probleemiks on, et piltidega seotud õigustele pööratakse vähe tähelepanu, enamasti jagatakse edasi üksnes kujutisi, viitamata piltide autoritele või allikatele. Piltide kommentaarides selgub enamasti uut infot ka kujutatu kohta, ent praegu ei ole häid lahendusi, kuidas selline teave jõuaks ka avalike kogude andmetesse.

Selles kontekstis on ka ühingul vaja leida endale selge roll nii riiklikult läbi viidavate digiteerimisprojektide juures kui ka laiemale publikule suunatud teavitustöös.

Strateegilised eesmärgid

1. EFP on fotopärandi valdkonna kompetentsikeskus.

EFP koondab ja vahendab oma liikmete ning inforuumi abil parimaid fotopärandialaseid teadmisi ja praktikaid nii ainese säilitamise, digiteerimise kui ka kättesaadavaks tegemise ja taaskasutamise kohta, korraldab tiptasemel koolitusi, õppereise, osaleb riiklike ja rahvusvaheliste töörühmade tegevuses, koostab ja tõlgib erialaseid juhendmaterjale (nt FADGI, Metamorfoze, Firenze deklaratsioon jm).

EFP osaleb ja panustab aktiivselt rahvusvahelistesse algatustesse (võimalik liitumine nt Photoconsortiumiga), mille eesmärgiks on fotopärandi digitaalne korrastamine, populariseerimine ja kättesaadavaks tegemine nagu näiteks EFEA ja Kulturnav, Daguerreobase, Wiki-keskkonnad (Vikipeedia, Wikidata, Wikimedia Commons).

2. EFP on innovaatiliste digilahenduste looja ja arendaja, hinnatud partner ja teenusepakkuja nii Eestis kui rahvusvaheliselt.

EFP arendatav Ajapaiga platvorm on Eestis hästi tuntud pildilise pärandi ühisloomekeskkond, mis on liidestatud digitaalsete kultuuripärandirepositooriumidega ja millel on aktiivne kasutajaskond, kes aitab ajaloolist pildimaterjali kaardistada ja üle pildistada ning muul moel andmetega rikastada. Ajapaigas (ja võimalikes teistes ühisloomerakendustes) kogutav info jõuab tagasi piltide algallikate kirjeldustesse. Ajapaik on tehnilise platvormina kasutusel ka väljaspool Eestit, ühing teenib rakenduse müümisest teenusena arvestataval määral omatulu.

3. EFP on stabiilselt rahastatud, professionaalselt juhitud ja edukas organisatsioon.

Arengukavas püstitatud eesmärkide saavutamiseks on EFP professionaalselt juhitud ning stabiilselt rahastatud. Ühingu finantseerimises on tasakaalus taotletud toetused (sh nii projektikui ka tegevustoetused), annetused ja omatulu. Ühingul on palgalised töötajad, kes tegelevad nii projektide kui ka ühingu üldise juhtimisega. Ühingu tegevus ja selle mõju on nähtav ja teada liikmetele, kultuuripärandi erialaringkonnale ja ka laiemale üldsusele, liikmed löövad kaasa vabatahtlikus tegevuses, ühing kogub edukalt ka annetusi.

Tegevusplaan

EFP on fotopärandivaldkonna kompetentsikeskus.

Mõõdikud aastaks 2022:

- Liikmete arv, tegevustes (koolitused, õppereisid) ja projektides osalevad inimesed aastas
- Publikatsioonide (koostatud, tõlgitud juhendite) arv
- Veebiteavikute kasutamise statistika
- Osalemine

Tegevused:

- EFP korraldab regulaarselt erialaseid koolitusi, õppereise
- EFP avaldab ja vahendab (tõlgib) fotopärandialaseid teavikuid
- EFEA ja ühingu koduleht on aktiivselt kasutatavad andmekogud
- Aktiivne valdkondlik suhtlus Eesti-siseselt (liikmete arvu kasv) ja rahvusvaheliselt, liitumine katusorganisatsioonide ja töögruppidega

EFP on innovaatiliste digilahenduste looja ja arendaja, hinnatud partner ja teenusepakkuja nii Eestis kui rahvusvaheliselt.

Möödikud aastaks 2022:

- Platvormide külastuste, kogutud andmete statistika
- Platvormid on tehniliselt ajakohased
- Koostööpartnerite arv
- Meediakajastuste arv

Tegevused:

- Ajapaik on tuntud ja laia kasutajaskonnaga veebiplatvorm Eestis, koondades pildimaterjali kõigist avalikest kogudest
- Järjepidev (tehniline) arendustöö
- Ajapaiga tutvustamine laiemale publikule
- Ajapaigas on arvestatav hulk erakogudest pärinevat ainet
- Ajapaik on rakendusena kaasatud rahvusvahelistesse projektidesse, kasutatav väljaspool Eestit

EFP on stabiilselt rahastatud, professionaalselt juhitud ja edukas organisatsioon.

Möödikud aastaks 2022:

- Stabiilne finantsolukord tegevuste elluviimiseks
- Meediakajastused

Tegevused:

- Ühingul on tagatud eelarve vähemalt 1 aasta jagu ette oma püsivategevuste katmiseks
- Ühingul on palgalised töötajad
- EFP on tuntud organisatsioon nii rahvusvaheliselt kui Eestis